

**08 00 05 ЭКОНОМИКА И УПРАВЛЕНИЕ НАРОДНЫМ ХОЗЯЙСТВОМ
(РЕГИОНАЛЬНАЯ ЭКОНОМИКА)**

**08 00 05 ECONOMICS AND MANAGEMENT OF NATIONAL ECONOMY
(REGIONAL ECONOMY)**

**УДК 332
ББК 65.042**

**НАҚШИ ДЕҲОТ ДАР ТАЪМИНИ
РУШДИ УСТУВОРИ ИҚТИСОДИ
МИНТАҚА** *Бойматов Алиҷон Азизович, д. и. и.,
профессори кафедраи иқтисодиёти корхона ва
минтақаи ДДХБСТ (Тоҷикистон, Хучанд)*

**РОЛЬ СЕЛА В ОБЕСПЕЧЕНИИ
УСТОЙЧИВОГО РАЗВИТИЯ
ЭКОНОМИКИ РЕГИОНА** *Байматов Алиджон Азизович, д.э.н.,
профессор кафедры экономики предприятия и
региона ТГУПБП (Таджикистан, Худжанд)*

**THE ROLE OF VILLAGE IN
INSURANCE OF SUSTAINABLE
DEVELOPMENT OF REGIONAL
ECONOMY** *Baymatov Alidjohn Azizovich, Dr. of Economics,
Professor of the department of the economy of
enterprise and region under the TSULBP
(Tajikistan, Khujand) E-MAIL: alijon45@mail.ru*

Калидвожаҳо: рушди устувор, тавсифи деҳот, марҳилаҳои таҳаввул, нақши деҳот, рушди иҷтимоӣ ва экологӣ, нишондиҳандаҳо, ҳадафи стратегӣ, ноҳияҳои қазиявӣ, ҳудуди минтақа, дастгирии фаъоли давлат

Дар мақола асосҳои назариявии рушди устувори минтақаҳои мамлакат, таҳаввули нуқтаи назари олимони он ба таърифи мафҳуми «рушди устувор» ва шарҳи он дар замони муосир, инчунин даврҳои ташиқули низоми устувори иқтисодӣ мавриди баррасӣ қарор гирифтааст. Тавсифи иқтисодиёти деҳот пешниҳод гардидааст, иқтисодии табиӣ ва иқтисодӣ ва роҳҳои истифодаи оқилонаи он барои ноил гардидан ба мақсадҳои стратегии рушди миллӣ ва минтақавӣ муайян карда шудаанд. Зарурати таҳияи барномаи давлатии рушди устувори деҳоти мамлакат дар дурнамои стратегӣ ва ба вуҷуд овардани шароит барои таҳияи он асоснок карда шудааст.

Ключевые слова: устойчивое развитие, характеристика села, этапы эволюции, стратегическая цель, проблемные районы, территория региона, активная государственная поддержка

Рассматриваются теоретические основы устойчивого развития регионов страны, эволюция взглядов на определение понятия «устойчивое развитие», дана его современная трактовка, а также перечислены этапы формирования устойчивой экономической системы и улучшения жизнедеятельности населения. Представлена характеристика сельской экономики региона, определяется природно-экономический потенциал и пути его эффективного использования для достижения стратегических целей национального и регионального развития. Обосновывается необходимость разработки государст-

венной программы устойчивого развития села на перспективу и создания для этого соответствующих условий.

Key words: sustainable development, characteristic of village, stages of evolution, strategic aim, problematic areas, territory of the region, active state support

The article dwells on theoretical grounds of sustainable development in reference to country's region, evolution of outlooks concerned with "sustainable development" notion definition; the author gives its modern treatment and enumerates also the stages of formation of a sustainable economic system and an improvement of population's life activities. He presents a characteristic of regional rural economy, determines a natural-economic potential and ways of its effective utilization for an achievement of strategic goals of national and regional evolution. A necessity of an elaboration of a state programme of village stable development for perspective and creation of appropriate conditions for it is well-grounded.

Дар деҳоти Чумхурии Тоҷикистон қариб 6,6 млн. нафар аҳоли дар 58 ноҳия, ки 370 ҷамоат ва 57 шаҳракро дарбар мегирад, зиндагонӣ менамоянд. Захираҳои меҳнатӣ яке аз омилҳои асосии рушди истеҳсоли ҷамъиятӣ ҳисоб мешавад. Шумораи аҳолии қобили меҳнати деҳот 3,9 млн нафар мебошад, ки 61,3%-и теъдоди аҳолии қобили меҳнати ҷумҳуриро ташкил мекунад. Лозим ба таъкид аст, ки дар деҳот зиёда аз 2 млн 91 ҳазор ҷавонони 14-30 – сола зиндагӣ мекунанд, ки қобилияти аз худ намудани технологияҳои муосирро доранд ва метавонанд дар таъмини рушди устувори соҳаҳои гуногуни иқтисодиёти миллий саҳми назаррас гузоранд.

Аз ин лиҳоз, ба масъалаи назарияи рушди устувор, ки солҳои 20-уми асри гузашта пайдо шуда буд, сарфаҳм рафтан ва талаботи рӯзафзуни деҳот ва ҷомеаи аҳолинишини онро дар ҳалли муаммоҳои таъмини рушди устувор ба эътибор гирифтанд тақозои замон аст.

Таҳаввули ташаккули мафҳуми «рушди устувор» ба маънои муосири он якҷанд марҳиларо фаро мегирад. Дар оғоз аксарияти кишварҳо дар таъмини рушди худ ба расонидани зарари камтарин ба муҳити табиӣ қўшиш ба ҳарч меоданд, сонитар консепсияи «инкишоф бидуни харобкунӣ» ба миён гузошта шуд ва ниҳоят - консепсияи тақмилёфтаи «рушди экологӣ» тарҳрезӣ гардид. Мазмуни асосии он интиҳоби чунин қолаби рушди иҷтимоию иқтисодӣ буд, ки ба коҳиши таъсири манфӣ ба муҳити зист мусоидат намояд.

Тақвияи раванди ҷаҳонишавии иқтисодиёти ҷаҳонӣ ва муборизаи рақобатноки байни кишварҳо барои ҳукмфармоӣ дар солҳои охир зарурати таҳияи консепсияи навро оид ба таъмини рушди тӯлонии устувор, ки ба пурратар қонё гардонидани эҳтиёҷоти наслҳои ҳозира ва оянда, таъмини ҳаёти сазовори онҳо мусоидат менамояд, пеш оварданд.

Марҳилаи дууми афзоиши шавқу рағбат ба мафҳуми «рушди устувор» бо наشري нахустин маърузаи Комиссияи байналмилалӣ СММ «Ояндаи умумии мо» иртибот дорад (1, с.17). Дар он натиҷаҳои таҳқиқи вазъи муҳити табиӣ зист ва рушди иҷтимоию иқтисодии кишварҳо зикр гардида, самтҳои рушди устувор муайян карда шудаанд. Дар маърузаи навбатии комиссия мӯҳтавои мафҳуми «рушди устувор» мукамалтар мегардад ва он чунин рушди давлатҳои дунёро мефаҳмонад, ки эҳтиёҷоти аҳолии кунунро қонё мегардонад ва ҳамзамон қонё гардонидани эҳтиёҷоти

қобилияти наслҳои ояндаро худ зери таҳдид қарор намедихад. Ин фаҳмиши рушди устувор се нуктаро дарбар мегирад: а) захираҳои маҳдуди ҳаёти оқилона ва самарабахш истифода мешаванд; б) ба муҳити табиӣ зарари камтарин расонида мешавад; в) таҳдид ба имкониятҳои пурра қонеъ гардонидани талаботи наслҳои оянда коҳиш меёбад. Ба марҳилаи сеюм фаҳмиши амиқтари мафҳуми «рушди устувор» хос мебошад. Онро ҳамчун устувори низоми иҷтимоию иқтисодӣ бо қобилияти дар ҳолати тағйир ёфтани нишондиҳандаҳои худӣ низом ё муҳити беруна нигоҳ дошта тавонистани вазифаҳои худ тавсиф мекунанд.

Масъалаи рушди устуворро на фақат давлатҳои аз ҷиҳати саноатӣ тараққикарда, балки кишварҳои рӯ ба тараққӣ, ки ба қатори онҳо Тоҷикистон дохил мешавад, низ ҳадафи худ қарор додаанд. Барои ин дар ҳукуматҳои ин кишварҳо шӯроҳо ё комиссияҳои махсус оид ба рушди устувор таъсис дода шудаанд ва барномаҳои миллии гузариш ба рушди устувор ба тасвиб расидаанд. Дар Тоҷикистон чун кишвари рӯ ба тараққӣ, бо назардошти мавқеи ҷуғрофии он дар Осиёи Марказӣ, иқтидори захираҳои обию энергетикӣ ва дигар захираҳои табиӣ-иқтисодӣ, ба масъалаи таъмини рушди устувор аҳамияти махсус дода мешавад. Қадами нахустин дар роҳи ҳалли масъалаи мазкур дар сатҳи давлатӣ таҳия ва тасдиқи Консепсияи гузариши Ҷумҳурии Тоҷикистон ба рушди устувор мебошад (2, с.7).

Дар тадқиқоти замони муосир тавачҷӯҳи асосӣ ба таҳқиқи масъалаҳои устувори низомҳои иқтисодӣ равона карда шудааст. Мувозинати бозор дар шароити рақобати комил асоси устувори иқтисодиёт ва тақрористехсоли ҷамъиятӣ ба ҳисоб меравад, ки он заминаи ташаккули назарияи муосири устувори рушди иҷтимоию иқтисодиро ташкил мекунад.

Алҳол дар сарчашмаҳои ба масъалаҳои иҷтимоию иқтисодӣ бахшидаи ватанӣ ва хориҷӣ, инчунин дар ҳуҷҷатҳои расмӣи ташкилотҳои байналмилалӣ беш аз панҷоҳ шарҳи мафҳуми «рушди устувор» мавҷуд аст. Дар онҳо ҷанбаҳои зерини бунёди устувори фаъолияти ҳаётии одамон ҳамчун муаммои муҳимтарини ҷаҳонӣ инъикос ёфтаанд:

Якум, рушди устувор ин чунин рушди давлат мебошад, ки ба зиммаи наслҳои оянда барои истифодаи захираҳои табиӣ хароҷоти иловагӣ намегузорад;

Дуюм, рушди устувор чунин навъи рушдест, ки раванди мунтазам ва мураттаби тақрористехсоли муқаррарӣ ё тақрористехсоли васеи арзишҳои моддӣ ва иқтидори истеҳсоливу иқтисодиро дар дурнамо таъмин менамояд;

Сеюм, рушди устувор чунин як рушдест, ки оқибатҳои манфии фалокатҳои табию иқтисодиро ба ҳадди ақалл ва таъсири берунаро ба наслҳои имрӯзаю оянда ба ҳадди аксар мерасонад;

Чорум, рушди устувор чунин як рушдест, ки мутобиқи он башарият бояд тақрористехсоли муқаррариро аз ҳисоби ғоизҳо аз сармояи табиӣ бидуни ҷалб кардани худӣ он таъмин намояд.

Вақте сухан дар бораи устувори иқтисодиёт меравад, аксар вақт устувори бозори дохилӣ фаҳмида мешавад, зеро вазъияти бозорӣ ё пешомади бозор аз бисёр ҷиҳат пешомади иқтисодии кишварро муайян мекунад (3, с.26).

Байни нишондиҳандаҳои рушди устувор пеш аз ҳама бояд маҳсулоти умумии дохила, ки бемайлон меафзояд, мавриди таҳлил қарор гирад (ҷадвали 1).

Таҳлили рақамҳо нишон медиҳад, ки суръати афзоиши маҷмӯи маҳсулоти

дохилии Ҷумҳурии Тоҷикистон камаш 6% дар як сол мебошад ва ин имконият медиҳад ҳаҷми он ба ҳар сари аҳоли ба 6,9 ҳазор сомонӣ ё ин ки ба 808,6 доллари ИМА расонида шавад.

Ҷадвали 1. Суръати афзоиши маҷмӯи маҳсулоти дохилии Ҷумҳурии Тоҷикистон (ба ҳисоби %)

	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
<i>Назар ба соли гузашта</i>	107,4	107,5	107,4	106,7	106,0	106,9	107,1
<i>Назар ба соли 2011</i>	100,0	107,5	115,5	123,2	130,6	139,6	149,5

Сарчашма: Дар асоси маълумоти омили солони ҶТ, 2018 с. 202 муаллиф тартиб додааст.

Вилояти Суғд дар иқтисодиёти миллӣ мавқеи хосаро ишғол менамояд. Дар Маҷмӯи маҳсулоти дохилии Ҷумҳурии Тоҷикистон ҳиссаи вилояти Суғд 30,6%-ро ташкил мекунад, шумораи аҳоли бошад -29,2% аст.

Дар деҳоти мамлакат ба маблағи 24,8 млрд. сомонӣ маҳсулот истеҳсол шудааст ва ҳиссаи он бо нархҳои чорӣ соли 2017 40,5% маҳсулоти умумии дохиларо ташкил мекунад (4,с.12) Дар деҳот на танҳо озуқа барои аҳоли, балки ашёи хом барои коркарди корхонаҳои саноатии мамлакат ва берун аз он истеҳсол мешавад.

Бояд қайд кард, ки дар деҳоти мамлакат қариб 1,5 млн.тонна ғалла ва 386,5 ҳазор тонна пахта барои коркарди корхонаҳои саноатӣ истеҳсол шуд. Соли 2017 дар деҳот истеҳсоли картошка ба зиёда аз 780 ҳазор тонна, сабзавот 1,8 млн тонна., полизии озуқаворӣ -631 ҳазор тонна расонида шуд. Дар Ҷумҳурии Тоҷикистон рушди устувори чорводорӣ таъмин шуда истодааст. Соли 2017 дар мамлакат ҳаҷми истеҳсоли гӯшт ба 124,2 ҳазор тонна расид, ки назар ба соли 2011 50 ҳазор тонна, шир – 255 ҳазор тонна, тухм 96 млн.дона зиёд мебошад (4). Вале иқтидори иқтисодии деҳот дар соҳаи кишоварзӣ ва коркарди маҳсулоти кишоварзӣ алҳол пурра истифода намешавад.

Таҳлили муқоисавии рақамҳо оид ба афзоиши маҳсулоти умумии кишоварзӣ ва истеҳсоли молҳои озуқа дар вилояти Суғди Ҷумҳурии Тоҷикистон дар ҷадвали зерин тасвир ёфтааст. (ҷадвали 2) .

Ҷадвали 2. Истеҳсоли маҳсулоти кишоварзӣ ва коркарди он дар вилояти Суғди Ҷумҳурии Тоҷикистон (млрд. сомонӣ)

	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2017 в % к 2012
<i>Маҳсулоти умумии кишоварзӣ, аз ҷумла дар хоҷагиҳои деҳқонӣ:</i>	5,14	5,40	5,71	5,33	5,84	7,12	138,5
<i>хоҷагиҳои ёрирасони шахсии аҳоли</i>	1,96	1,92	2,15	1,97	2,44	3,08	157,3
	2,79	3,02	3,11	2,88	2,03	3,55	127,7
<i>Шумора, ҳазор адад хоҷагиҳои деҳқонӣ корхонаҳо</i>	15,5	19,9	30,8	54,2	58,9	61,6	397,4
	1,2	1,2	1,0	0,9	0,7	1,9	158,6
<i>Аз он ҷумла: корхонаҳои коркарди маҳсулоти кишоварзӣ</i>	264	247	273	271	281	545	156,4
<i>Истеҳсоли молҳои озуқа</i>	1,71	1,91	1,27	1,63	1,83	2,42	141,5

Сарчашма: Дар асоси омили солони вилояти Суғд, 2018, с.180, 189, 190 муаллиф тартиб додааст.

Дар вилояти Суғд истеҳсоли маҳсулоти умумии кишоварзӣ дар панҷ соли охир қариб 1,4 маротиба афзуд ва ҳаҷми он ба 7,1 млрд. сомонӣ расид. (5, с.180) Дар қаламрави вилоят барои коркарди маҳсулоти кишоварзӣ шароити мусоид фароҳам оварда шудааст. Корхонаҳои саноатии замонавӣ ба истифода дода мешаванд, истеҳсоли озуқаворӣ сол аз сол меафзояд. Соли 2017 истеҳсоли озуқаворӣ ба 2,4 млрд. сомонӣ расид, ки назар ба соли 2012 қариб 42% зиёд аст.

Бояд қайд кард, ки дар истеҳсоли озуқа саҳми хоҷагиҳои шахсии ёрирасони аҳоли хеле калон аст. Соли 2017 ҳаҷми истеҳсоли маҳсулоти кишоварзӣ дар хоҷагиҳои ёрирасони аҳоли ба 3,55 млрд. сомонӣ расид ё ки 27,7% зиёд гардид ва вазни қиёсии он дар умум - 49,8%-ро ташкил дод.

Дар соҳаи кишоварзӣ саҳми хоҷагиҳои деҳқонии фермерӣ бемайлони афзуда, мавқеи онҳо мустаҳкам шуда истодааст. Масалан, дар панҷ соли охир дар вилоят шумораи хоҷагиҳои деҳқонии фермерӣ ба 61,6 ҳазор расид ва ё қариб 4 маротиба зиёд гардид ва ҳоло онҳо зиёда аз 43% маҳсулоти умумии кишоварзиро истеҳсол менамоянд. Натиҷаи тадқиқот шаҳодат медиҳад, ки тартиб додани барномаи давлатӣ оид ба рушди устувори деҳоти мамлакат тақозои замони мебошад ва шароити мусоид барои таҳияи он мавҷуд аст. Дар ин самт, дар навбати аввал, ҳадафҳои умумии стратегияи Барномаи муайян кардан лозим аст. Ба фикри мо, таъмин намудани имкониятҳои баробар барои ҳаёт, кор, маишат ба ҳамаи аҳолии деҳот, навобаста аз ҷои зисташон, таъмин кардани боварии аҳолии деҳот ба оянда аз ҷумлаи ҳадафҳои барномаи мазкур буда метавонанд.

Дар поён мо кӯшиш ба ҳарч медиҳем ҳадафҳои стратегияи рушди устувори деҳоти мамлакатро мушаххас намуда, ҳар як унсuri онро тавсиф намоем (6, с. 23).

Ҳадафи иқтисодӣ: ташаккули иқтидори минтақавии такрористеҳсол ва шароити фаъолияти мӯътадили субъектҳои бозорӣ, ки рушди устувори хоҷагии минтақа, сатҳи қиёсии шуғли аҳоли ва афзоиши босуботи даромадҳои онро таъмин менамоянд.

Ҳадафи иҷтимоӣ: фароҳам овардани шароит барои пурратар қонеъ гардонидани эҳтиёҷоти рӯзафзуни аҳоли ва баланд бардоштани сатҳи ҳаётии он, таъмини ободкунии иҷтимоии маҳалҳои зист, фароғат ва кор, дар асоси истифодаи самараноки иқтидори табиӣ, захиравӣ ва фарҳангӣ, нигоҳдорӣ ва инкишофи малакаҳои анъанавии истеҳсолот, ки омилҳои таъмини рушди устувори минтақаро дар бар мегиранд.

Ҳадафи экологӣ: муҳайё кардани муҳити ҷамъиятӣ ва шароити ташкилӣ-иқтисодӣ барои ҳифзи муҳити табиӣ, дастгирии мувозинати устувори низоми иҷтимоию иқтисодӣ тариқи ҷойгиркунии оқилонаи аҳоли ва қувваҳои истеҳсолкунанда дар ҳудуди минтақа.

Ноил гардидан ба ҳадафҳои стратегияи рушди устувори деҳоти мамлакат талаб менамояд, ки дар барномаи дурнамо зарурати пешбинӣ ва гузаронидани чорабиниҳое, ки ба истифодаи афзалиятҳои табиӣ ва ба дастовардаи минтақа асос ёфтаанд, ба назар гирифта шавад. Аз ҷумла:

1. Рафъи босуръати оқибатҳои қафомонии техникаи корхонаҳои коркарди маҳсулоти кишоварзӣ ва истеҳсоли молҳои саноати сабук ва озуқаворӣ, доруворӣ ва ғ. Иваз кардани парки мавҷудаи техникӣ, таъмини пешрафти технологӣ дар як қатор соҳаҳои агросаноати заминавӣ, тақмили қоидаҳои ҳифзи табиат ва риояи талаботи экологӣ, истифодаи технологияҳои иттилоотӣ ва компютерӣ дар шаҳраку марказҳои ноҳияҳо.

2. Ба охир расонидани табаддулоти бунёдӣ, такмили сохторҳои ташкилии идоракунии дар сатҳҳои гуногуни ҳокимияти давлатӣ дар деҳот; гузаронидани тадқиқоти илмӣ оид ба муайянсозии таносубҳои оптималӣ аз рӯи низоми «Марказ-Минтақа» ва «Минтақа-Ноҳия», инчунин дохил кардани ҷамоатҳо (мақомоти худидоракунии деҳот) ба низоми иқтисодии ҷамъият ҳамчун қисми таркибӣ ва ҷудонопазири муносибатҳои иқтисодии одамон.

3. Ҳатталимкон истифода бурдани омилҳои мусоиди рушди устувор деҳот, барқарорсозии раванди инкишофи иқтисодии шаҳраку маҳалҳои аҳолинишин дар заминаи сифатан нав.

Дар барномаи стратегияи рушди устувори деҳоти мамлакат диққат ба ноҳияҳои ба ном муаммодор ва ҳавасманд будани онҳо ба мавҷудияти иқтидорҳои захиравии истеҳсоли, меҳнатӣ, табиӣ, рекреатсионӣ ва ғ. дода шавад. Бояд дар назар дошт, ки истифодаи иқтидорҳои «ноҳияҳои муаммодор» бо нишонаҳои сифати ҷойгиронии ҷуғрофии онҳо, барои иқтисодиёти милли аҳамияти махсус дорад. Ҳамзамон, дар аксари «ноҳияҳои муаммодор» норасоии захираҳои молиявии худӣ барои ҳалли масъалаҳои дорои аҳамияти минтақавӣ ва милли мушоҳида мешавад.

Ҳангоми таҳияи барномаи дурнамои стратегияи рушди устувори деҳоти мамлакат бояд ҳаминро ба инобат гирифт, ки миқдори ноҳияҳои муаммодор бояд на он қадар зиёд бошад ӯ ноҳияҳое муайян карда шаванд, ки дар навбати аввал бояд ба сифати муаммодор ҷудо карда шаванд, имкониятҳо ва захираҳо, норасоии маблағ муайян карда шаванд, дар акси ҳол кӯшишҳои давлат оид ба дастгирии онҳо самараро дилхоҳ нахоҳанд дод.

Бояд тазаққур дод, ки дар «ноҳияҳои муаммодор» ду хатти камшавии гуногунии фазоӣ – иҷтимоӣ ва иқтисодӣ мавҷуданд ва онҳо бо ҳам зич алоқаманданд. Ҳамин тавр, тадқиқот нишон медиҳанд, ки коҳиши фарқи байни ноҳияҳо аз рӯи сатҳи рушди иқтисодӣ воситаи асосии ҳаллу фасли масъалаҳои иҷтимоӣ ва, алаҳусус, ба нишондиҳандаҳои миёна расонидани сатҳи зиндагии аҳолии ин ноҳияҳо дар миқёси вилоят маҳсуб меёбад.

Барои ҳалли масъалаи коҳиш додани гуногунии фазои иқтисодии вилояти Суғд, аз як тараф, имкониятҳои маҷмӯи иқтисодии худии «ноҳияи муаммодор» ва имкониятҳои бозтакмили захираҳои молиявии вилоят ва давлат ба манфиати «ноҳияҳои муаммодор» аз тарафи дигар, истифода бурда мешаванд.

Дар Барномаи дурнамои стратегияи рушди устувори деҳоти мамлакат ба истифодаи васеи имкониятҳои худии «ноҳияи муаммодор» диққати махсус лозим аст. Бояд дарк намуд, ки имкониятҳои ноҳия вобаста ба таъмини сатҳи зиндагии аҳоли бештар бо самаранокии фаъолияти иқтисодиёт ва як андоза бо дотатсияҳои аз бучетҳои марказӣ ва минтақавӣ ҷудошаванда муайян карда мешаванд.

Моҳиятан, на ҳама ҳудудҳои деҳот қодир ҳастанд, ки муаммоҳои иҷтимоию иқтисодии худро мустақилона ҳаллу фасл намоянд ӯ иқтидори баланди худро амалӣ созанд ва бинобар ин, онҳо дастгирии фаъоли давлатиро талаб менамоянд.

Ҳап дар сари он нест, ки сатҳи рушди иқтисодии ҳамаи ноҳияҳои вилояти Суғд якхела бошад. Дар асоси таҳлили пурра маънидод карда мешавад: якум, тавсифи ноҳияҳо аз рӯи бузургии МММ ба ҳар сари аҳоли бо сабаби ҷойгиршавии гуногуни ҳудудӣ, сохти иқтисодиёт ва тарзи ҳаёт дар онҳо комилан ғайриимкон аст ва дуюм, дар сурати пешгӯии мусбати рушди босуръат барои ба сатҳи миёна расидани

ноҳияҳои қафомондаи вилояти Суғд камаш аз 15-20 сол талаб карда мешавад.

Хулоса дар Барномаи дурнамои стратегии рушди устувори деҳоти мамлакат бояд мақсади воқеӣ – кам кардани қафомонии баъзе ҳудудҳои ноҳияҳои аз ҷиҳати иқтисодӣ начандон инкишофёфта гузошта шавад. Расидан ба ҳадафи мазкур талаб менамояд, ки ба як қатор сабабҳои асосии қафомонии ноҳияҳо аҳамияти аввалиндараҷа дода, чорабиниҳои зарурӣ сари вақт гузаронида шаванд ва аз он ҷумла:

- фаъолтар дохил намудани ҳамаи ноҳияҳо ба раванди муносибатҳои бозорӣ, аҳоли – ба фаъолияти соҳибкорӣ, ки ба манфиатҳои дохилиминтақавӣ ва байниминтақавӣ мутобик аст;
- фароҳам овардани шароити афзалиятнок барои рушди соҳибкории хурду миёна дар деҳот, ки ба қонё гардонидани талабот дар бозори маҳаллӣ ва, алалхусус, шаклҳои истеҳсоли кооператсионӣ нигаронида шудааст;
- ҷалб кардани сармоягузориҳо барои истифодаи пурратари захираҳои табиӣ ва дар ин замина ташкил додани истеҳсоли молҳои, ки барои қонё гардонидани эҳтиёҷоти истеъмолкунандагонӣ дохилӣ ва беруна равона карда шудаанд.

Список использованной литературы:

1. Брутланд Г.Х. *Наше общее будущее. Доклад Комиссии ООН по окружающей среде - 1987.* - М.: Прогресс, 1988. – 50 с.
2. *Постановление Правительства Республики Таджикистан от 01 октября 2007 года за №500.*
3. Аvezов А.Х. *Методологические аспекты устойчивости региональной экономики // Бизнес, образование, право. Вестник Волгоградского института бизнеса.* - 2014. - № 3 (28). - С.26.
4. *Статистический ежегодник Республики Таджикистан, 2018.* - Душанбе, 2018. – 483 с.
5. *Статистический ежегодник Согдийской области, 2018.* -Худжанд, 2018. -356 с.
6. Байматов А.А. *Теоретические основы устойчивого развития региональной экономики // Вестник ТГУПБП.* - 2016. - № 2 (67). - С. 23.

Reference Literature:

1. Brutland G. Kh. *Our Common Future. UNO Commission Report on Environment.* - 1987. - M.: Progress, 1988. - pp.50
2. *Enactment of Tajikistan Republic Government from October 2007, N 500*
3. Avezov A. Kh. *Methodological Aspects of Regional Economy Sustainability // Business, Education, Law. Bulletin of Volgograd Business Institute.* - 2014, N3 (28). - pp. 26
4. *Statistical Annual of Tajikistan Republic.* - Dushanbe, 2018. - 483 pp.
5. *Statistical Annual of Sughd Viloyat, 2018 -Khujand.* - 356 pp.
6. Baymatov A. A. *Theoretical Foundations of Sustainable Development of Regional Economy // Bulletin of TSU LBP.* - 2016, N2 (67). - p. 23